

Alice in ICT-land

In: I&I Nieuwe media in perspectief 19 (2) 2001

Marianne van den Boomen

'Weet u nog wat de Rode Koningin tegen Alice zei toe die in Spiegelland rondzwierf? Ze zei: "Here, you see, it takes all the running you can do to keep in the same place. If you want to get somewhere, you must run at least twice as fast as that." Here was in Spiegelland, maar het zou net zo goed ICT-land kunnen zijn. Want dat is nou precies wat wij moeten doen om de ICT-ontwikkelingen bij te houden: minimaal twee keer zo hard lopen als normaal!'

Het klinkt naar de borreltafel, maar de uitspraak is van minister Van Boxtel.

Nu is Van Boxtel onze enige minister met een eigen homepage, waar hij zelfs wel eens 'chat met gewone burgers', dus gebrek aan digitale ervaring is hem niet te verwijten. Misschien bedoelde hij gewoon dat je bij chatten twee keer zo snel moest tikken als normaal? Nee, hij wou gewoon zeggen dat 'het' allemaal vreselijk snel gaat. En dat wij daar heel hard achteraan moeten rennen. Het is inmiddels een zeer gangbare manier van denken. Je kunt geen beleidsnota, onderzoeksrapport of bedrijfsjaarverslag opslaan, of er wordt wel geponeerd dat het op het gebied van ICT 'allemaal zo vreselijk snel' gaat.

Ergens, in een vacuüm boven onze hoofden zweeft, nee: raast, de ICT. En wij, burgers, organisaties, bedrijven en overheden moeten dat op de een of andere manier bijhouden. Hier wringt iets. Wat precies gaat er nu eigenlijk zo snel? De capaciteitstoename van computergeheugens en processoren? Dat er na Windows 95 Windows 98 kwam, en toen Windows 2000? Als je bedenkt dat een PC er net als vijftien jaar geleden nog steeds anderhalf tot twee minuten over doet om op te starten, valt het wel mee met die snelle ontwikkelingen.

Gaat het er dan om dat er steeds meer ICT-toepassingen worden bedacht, die ook weer steeds krachtiger computers vergen? Misschien, maar gaat dat snel? Het gemiddelde automatiseringsproject kenmerkt zich door de inmiddels klassieke 2:2:1/2-verhouding - het duurt twee keer zo lang als gepland, valt twee keer zo duur uit en heeft uiteindelijk de helft van de beoogde functionaliteit.

Gaat het dan om de penetratie van PC's en Internet op werkplekken en in huishoudens? Inderdaad, dat is snel gegaan. Maar als dat zo is, is er geen reden waarom wij harder zouden moeten lopen.

Het blijft raadselachtig.

'De ICT-ontwikkelingen gaan razendsnel.' Op zich een inhoudsloos cliché. Het zinnetje staat meestal in het begin, wellicht als onschuldige opgangkomeer voor de tektschrijvers. Maar wie eenmaal zo is begonnen, komt niet meer los van de retoriek. En die is bepaald niet onschuldig. Dat alles zo snel gaat en dat wij hard moeten rennen, wordt al gauw je reinste agitprop. Opjutpropaganda voor de markt en de consument: meer investeren, meer aanschaffen, meer gebruik maken van de mogelijkheden.

Voor een bedrijf is zo'n vorm van agitprop natuurlijk volkomen legitiem. Anders wordt het als overheden, adviescommissies en wetenschappers zich ervan gaan bedienen. Dan wordt het een verontschuldiging voor slecht afgeleverd werk, een excuus om niet te hoeven nadenken.

De commissie-Cerfontaine, die minister Van Boxtel moest adviseren over 'ICT en de stad' - met name over hoe dat in te zetten zou zijn voor sociale cohesie - leverde daar onlangs een sterk staaltje van. In het voorwoord heet het: 'Technologische ontwikkelingen volgen elkaar razendsnel op en de toekomst is onvoorspelbaar, mede omdat we nog niet terug kunnen grijpen op ervaringen uit de praktijk.'

Dit is wat Rein de Wilde in zijn boek *De voorspellers: Een kritiek op de toekomstindustrie* typeerde als de 'retoriek van de aanstormende toekomst'. Het is een retoriek vol paradoxen: technologie iets dat zich autonoom ontwikkelt en over ons heen komt, maar tegelijkertijd moeten we dat wel stimuleren. De toekomst is onvoorspelbaar, maar we moeten ons er wel aan aanpassen. En snel graag. Er is geen enkele ruimte voor reflectie op huidige praktijken, lering trekken uit recente ontwikkelingen, laat staan enig historisch inzicht in hoe het technische en het sociale zich kunnen verhouden. Immers, de blik is alleen vooruit gericht - op die ongewisse maar stellig komende toekomst.

Het resultaat is dat de commissie-Cerfontaine zich ontslagen voelde van de taak om bestaande

digitale initiatieven, projecten en virtuele gemeenschappen onder de loep te nemen. Laat staan deze te beoordelen en iets te zeggen over welke infrastructuren en technologieën al dan niet voor zoiets als sociale cohesie kunnen zorgen. De boodschap is slechts: investeren in breedband, weerstanden wegnemen, digitale kraamkamers inrichten. Oftewel: hard rennen. Een en ander ter versterking van de concurrentiepositie van steden - dan komt het met de sociale kwestie vanzelf wel goed.

Wie zich laat leiden door de Rode Koningin, met haar retoriek van het rennen, van het niet op- of omzien, blijft echter gevangen in de ondoorgrondelijkheden van Spiegelland.

'Sneller! Sneller!' riep de Rode Koningin terwijl ze Alice meesleurde. 'Zijn we er bijna?' wist Alice hijgend uit te brengen. 'Of we er bijna zijn!' antwoordde de Koningin. 'Hoezo? We zijn er tien minuten geleden langs gekomen! Sneller!'

Geef ons een Alice in plaats van die malle Rode Koningin. Wij hebben meer aan een houding van permanente verbazing en lastige vragen stellen.

Marianne van den Boomen